

Article Info	RESEARC ARTICLE ARAŞTIRMA MAKALESİ	
Title of Article	Seasons of The Poems by Atilla İlhan	
Corresponding Author	Gülay ARIK Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü-Türk Dili ve Edebiyatı yüksek lisans öğrencisi (arigulay86@gmail.com)	
Submission Date Admission Date	07/02/2019 / 06/03/2019	
How to Cite	ARIK G., (2019). Atilla İlhan'ın Son Dönem Şiirleri Açısından Mevsimler , Kent Akademisi, Volume, 12 (37), Issue 1, Pages, 177-185	
		ORCID NO: 0000-0000-2345-6789

Atilla İlhan'ın Son Dönem Şiirleri Açısından Mevsimler¹

Gülay ARIK²

ÖZ

Attilâ İlhan, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında şair, romancı, eleştirmen, senaryo yazarı, gazeteci ve düşünce adamı olarak çeşitli türlerde iz bırakan önemli eserlere sahip bir edebiyatçıdır. Çok yönlü bir edebiyatçı olsa da Attilâ İlhan'ın şairliği daima ön planda olmuştur.

Attilâ İlhan günlük hayatında oldukça sade bir yaşamı seçmiş ve bunu da eserlerinde ustalıklı yansıtmıştır. Özellikle son dönem şiirlerinde bu etki çarpıcı biçimde gözler önüne serilir. Şair kimliği ile Attilâ İlhan, duygu dünyasını eserlerine yansıtırken yerelle modernliği, sadelikle ihtişamı harmanlamayı ustalıklı başarabilmiş bir şairdir.

Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinde mevsimler şairin duygu ve düşünce dünyasını yansıtan bir sembol durumundadır. Şair bu dönemde hüznün ve ayrılığın mevsimi olan sonbaharı derinden hissetmekte ve şiirlerinde de ustalıklı kullanmaktadır.

“Attilâ İlhan'ın Son Dönem Şiirlerinde Mevsimler” adlı çalışmada şairin son dönemde yazdığı Korkunun Krallığı (1987), Ayrılık Sevdaya Dahil (1993) , Kimi Sevsem Sensin (2001) kitaplardaki şiir anlayışı konuları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Araştırma yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerindeki söz varlığı incelenmiş; kullanılan kelimeler ve bu kelimelerin şiirlerde kaç defa geçtiği listelenmiştir.

¹ Bu makale, Prof. Dr. Çetin Pekacar'ın danışmanlığında hazırladığımız aynı adı taşıyan yüksek lisans tezimizden üretilmiştir.

² Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü-Türk Dili ve Edebiyatı yüksek lisans öğrencisi (arigulay86@gmail.com).

Anahtar sözcükler: *Attilâ İlhan, Söz varlığı, Anlam bilim, Mevsimler, Psikoloji*

ABSTRACT

Seasons of The Poems by Atilla İlhan

Attilâ İlhan is a literaryist who has many important works that left traces in various genres as poet, novelist, critic, script writer, journalist and thinker in Turkish literature in the Republican period. Although he was a versatile literary writer, Attilâ İlhan's poetry was always at the forefront.

Attila İlhan preferred to live in public life in his daily life; his life was chosen quite simply and this was reflected in his works. In the last period poems it is laid out with an impressive perspective. With his identity as a poet, Attilâ İlhan reflects the emotional world of the modern world in his works, he is a gracefully accomplished poet who blends the splendor of simplicity.

In the latest poems of Attilâ İlhan, seasons are a symbol that reflects the world of the poet's emotions and thoughts. The poet feels deeply in the autumn, which is the season of sadness and separation, and uses it skillfully in his poems.

In a study titled "Seasons İn The Last Period Poems of Attila İlhan", The place poems of the son of Attilâ İlhan. These are The Kingdom of Horror (1987), Seperation Belongs to Love (1993), Whoever I Love it's You (2002) was evaluated within the framework of the topics of poetry understanding in books. The research is produced from Master's thesis. Attila İlhan's word presence in the last period poems has been examined; the words used and the number of times these words are listed in the poems.

Key Words: *Atilla İlhan, Vocabulary, Semantics, Seasons, Psychology*

Giriş

Çalışmada Attilâ İlhan son döneminde kaleme aldığı şiirlerindeki söz varlığı tespit edilmiş; bu şiirlerin içindeki sözcüklerden mevsim kelimeleri incelenmiştir. Hangi mevsimin şiirlerde kaç kez kullanıldığı sayısal olarak tespit edilmiştir. Kelimeler şairin düşüncesi temel alınarak anlam bilimsel olarak yorumlanmıştır.

Araştırmadaki amaç; bu dönemde yazılan şiirlerinden hareketle şairin hissî ve fikrî dünyasına ulaşmaktır.

Attilâ İlhan'ın Son Dönem Şiirlerinde Mevsimler

Mevsimler, Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük'te 'Yılın, ısı ve ışık alma süresi ve dolayısıyla iklim şartları bakımından farklılık gösteren dört bölümünden her biri, sezon' olarak tanımlanmaktadır. (TDK Sözlük, 2005: 1384).

Mevsimler şairlerin edebî dünyasını zenginleştiren önemli bir unsurdur. Şiirlerde genellikle doğa tasvirlerinde yoğun bir biçimde kullanılmasının yanı sıra bazen de şairin psikolojik durumuna göre şekillenen bir unsurdur. Bu hissî hassasiyet edebiyat dünyasındaki birçok şairin şiir dünyasına yansımıştır. Kış mevsimi üzerinden örnek verecek olursak, Yahya Kemal'in *Kar Mûsikileri* şiirinin bir kar şiiri değil; İstanbul'la bütünleşerek vatanına duyduğu hasreti dillendiren dizeler olduğunu görürüz. Bu mevsim Cahit Sıtkı Tarancı'nın *Kar ve Hatıralar* şiirinde geçmişî hatırlatan bir imge durumundadır:

Kent Akademisi

(...)

Bir rüya görür gibi gözümde sevinçler var.

Beyaz bir sükût işte: kar yağıyor, kar, kar, kar;

Sanırım ki uçuyor gözümde hatıralar.

Beyaz bir sükût işte: kar yağıyor, kar, kar, kar...

(Cahit Sıtkı Tarancı, Bütün Şiirleri)

Attilâ İlhan şiirlerini incelediğimizde bunu daha da açık bir biçimde görmekteyiz. Şairin son dönemde yaşadığı sosyal ve siyasi baskılar onun içsel gerilim yaşamasına sebep olmuş; şairi karamsar ve buhranlı bir ruh haline büründürmüştür. Bu etki İlhan'ın ölüme yaklaşma korkusu ve yalnız kalma endişesini tetikleyen bir unsur olmuştur Şair bu duygulardan kaçmak için çocukluk günlerine dönüş içindedir. Şairin şiirlerinde son dönemiyle geçmişi arasındaki bu duygu geçişlerini gözlemlemekteyiz. Şairin *Kar Kasidesi* şiirinde bunu açıkça görürüz:

(...)

Dinmez boşluklarda karın soğuk ve sürekli ısrarı

Yumuşak hantallığıyla kaplayışı uçurumları

Kül mavisi bir pus ufka bir perde çeker de

Kayıp kervanlar belirir uyandırıp korkunç hanları

Duyulur batmış şehirlerin boğuk sabah ezanları

Kılıç gibi bir mehtabın yarattığı o depremde

Getirip akla çocukluktan bilinmez hangi soruları

Kar gecesi uyandırır ölüme değgin korkuları

Yalnızlık bir samanyoludur genişler düşüncede

(Bbs, s.54-55)

Mevsimler kavram alanındaki söz varlığı incelediğinde şairlerde geçen kelimeler ve bu kelimelerin kaç kez kullanıldığı şu şekilde tespit edilmiştir. Mevsim kavram alanında *Sonbahar* (21), *Yaz* (17), *Kış* (11), *Mevsim* (7), *İlkbahar* (3) kelimelerinin kullanıldığı görülmüştür.

Şairin bu kavram alanında kullandığı kelimeler incelendiğinde ‘*Sonbahar*’ın ön plana çıktığı görülür. *Sonbahar* mevsimi, tabiat yazın bitmesinin hüznünü taşır. İlkbahardaki ve yazdaki o *coşku ve canlılık* kaybolmuştur. Ağaçlar sarı ve kızıl yapraklarını döker, pırıl pırıl güneş yerini bulutlu ve yağmurlu havalara bırakır. Bir *sıkınlık ve miskinlik havası* hâkimdir. *Sonbahar* kelimesinin ön plana çıkması şairin son dönemlerine hâkim olan ‘*buhranlı hava*’ ve ‘*kişisel gelgitler*’e bağlanabilir.

Şairin hayatının son döneminde yaşadığı yalnızlık ve ölüm korkusunun sonbaharın ağır duygularıyla terkibi söz konusudur. Şiirlerde bu duygunun hâkimiyeti söz konusudur. Genel olarak, sonbaharda insanların psikolojik durumu göz önüne alındığında kış mevsimine girecek olmanın huzursuzluğunu yaşadıklarını söyleyebiliriz. Bu durum Attilâ İlhan şiirlerine de şairin değişen ruh yapısı ölçüsünde yansıdığı açıkça ortadır. Terk edilmişlik duygusunu yoğun bir şekilde hissetmekte ve hissettirmektedir. (Çelik, 2006 : 645)

(...)

‘*acaba hangi yıllar*

30’lar mı 40’lar mı

sansaryan hanı’nda akşam

o müthiş terk edilmişlik duygusu

kış mıdır yaz mıdır

yoksa sonbahar mı”

(*Asd, s. 40*)

Öne çıkan diğer bir kelime ‘*yaz*’dır. *Yaz* şairin çok sevdiği denizle hemhal olduğu bir mevsimdir. Attilâ İlhan’ın deniz insanı olduğunu düşünürsek deniz mevsimi olan yaz_duygu dünyasında

oldukça önemli bir yere sahiptir. Şiirlerde yaz mevsiminde şair çoğunlukla İzmir'dedir. Mekân olarak ya deniz kenarındadır; ya da balkonda dostlarıyla beraberdir. Balkonda içilen çaylardan, denize nazır kurulan muazzam sofralardan keyifle bahseder. Yani; huzurlu anları yansıtan yaz kelimesi şiir kişilerinin içini umutla doldurur. *Kimi Sevsem Sensin* adlı kitapta yer alan şiirler incelendiğinde şairin genellikle İstanbul'da olduğu anlaşılır. Yaz mevsiminin coşkusunu İstanbul'un çeşitli semtlerinde yaşamaktadır. Şair kimi zaman Çengelköy'de kimi zaman da boğazda etrafı seyre dalmıştır. Bazen de Galata Kulesi'nin bulunduğu yer ve yakın çevresi olan Kuledibi'nde çalan plakları dinlemektedir.

Kış mevsimi şair için dışarıdan ziyade evde geçirdiği zaman dilimlerini yansıtır. Şiirlerde yanan kütüklerin karşısında şiir kişisi semaverde çayını demler, pencereden kar yağışını izler. Mekân olarak Rusya'yı ve Rusya'da yaşanan soğuk kışları tasvir eder. Şair, kara kışı kimi zaman Rusya'nın başkenti *Moskova'da* yaşamaktadır. Rusya, özellikle coğrafi konumu itibariyle kış mevsimini oldukça uzun ve sert yaşamaktadır. Hatta *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabında yer alan *Çariçin'de Geçen Kış* adlı şiirinde kış mevsimi şöyle geçmektedir:

(...)

'Çariçin 'de geçen kış

dalgın bir sarışın

karanlık bir Miralay

birisi Nijniy Novgorod'dan henüz gelmiş belki

belki Kazan'a öbürü yola çıkacak'

(Asd, s. 59)

İlkbahar mevsimi ağır kış mevsiminin geride kaldığı artık havanın ısınmaya başladığı yumuşak bir havanın hâkim olduğu zamanlardır. Psikolojik açıdan değerlendirildiğinde insanın kötümser bakış açısından kurtulduğu tabiat gibi kişinin de canlılık kazandığı dönemdir. Şair, baharın gelişiyle uyanan tabiata kayıtsız kalamaz. Ayrıca oldukça işlevsel olarak kullanılan ilkbahar, salt bir mevsimi anlatmaz. Çoğu zaman kişileştirme yoluyla insanın duygu dünyasını tasvir ederken

kullanılır. Şaire göre ilkbahar 'müşfik'tir. Buna benzer şekilde *Korkunun Krallığı* kitabındaki *Gülşen'i Hatırlar Mısın* şiirinde şöyle görölmektedir:

(...)

'gülşen'i hatırlar mısın / sabahlara kadar

deniz kenarında mandolinle

ne heyecanlı şarkılardı onlar

çoluk çocuk hepimiz çevresinde pervane

kimimiz yazın ortası kimimiz ilkbahar

ne heyecanlı şarkılardı onlar'

(Kk, s. 84)

Bu şiirde insanın duygu durumu ilkbahara benzetilmek suretiyle anlamsal boyutta da çeşitlendirilir. Şair, şiirde bir deniz kenarındadır ancak yalnız değildir. 'çoluk çocuk hepimiz çevresinde pervane' ifadesinden etrafının oldukça kalabalık olduğunu anlıyoruz. Gülşen isimli kişinin deniz kenarında mandolin çaldığını, şarkı söylediği anlatır. Bu durumda Gülşen'in etrafında toplanan kişilerin duygu durumlarını anlatırken mevsimlerden yararlanır. Bu müzik ziyafetini yaşayanların bir bölümü 'yazın ortası' diğer bir bölümü ise 'ilkbahar'dır. Gerçekten de yaz mevsimi sıcaklığın yoğun bir şekilde yaşandığı mevsimdir. Yazın betimlediği duygu şaire göre doruklarda yaşanan mutluluk anlatılmaktadır. İlkbahar ise yaz mevsiminin müjdeleyicisi olarak kış mevsiminden çıkmanın sevincini içerisinde barındırır. İnsanlar ilkbaharda kış mevsiminin ağır ve sert havasından kurtulmaya başlamıştır. Ancak; bahar havaları tam bir dengede değildir. Şiirlerde hava değişimleri anidir. Buradan yola çıkarak Attilâ İlhan'ı yaşadığı medceziri daha iyi anlayabiliriz. Şairin ruh halini anlattığını söyleyebiliriz.

SONUÇ

Edebî dünyamızda birçok sanatçıya ilham veren mevsimler, Attilâ İlhan'ın şiirlerine ayrı bir zenginlik katmış; şairin hissî dünyasından izler taşıyan bir unsuru oluşturmuştur.

Attilâ İlhan yaşadığı süre içinde onun otobiyografik boyutuyla değerlendirdiğimizde şair yaşadığı dönemde siyasi anlayışının adaletsizliklerine maruz kalmıştır. İlhan'ın şiirleri, dönemin bu ağır ve baskıcı tutumunu aynen yansıtır. Bu sebeple, şiirlerin söz varlığı incelendiğinde *korku* temasının ön plana çıktığı görülür. Ayrıca; *yalnızlık ve ölüme yaklaşma duygusu* da onu tedirgin eder. Şair yaşadığı bu dönem *Korkunun Krallığı (1987)*, *Ayrılık Sevdaya Dahil (1993)*, *Kimi Sevsem Sensin (2001)* adlı kitaplarına *psikolojik bunalımlar* ve *kişisel gelgitler* şeklinde sirayet eder. İlhan, bu zaman diliminde eskiye dönüş yaşar. Geçmişte yaşadığı güzel günlere dönmek ister. Günün koşullarından her fırsatta şikâyet eden şair için bu dönem adeta hayatının sonbaharıdır.

Mevsim kelimelerinden en fazla '*Sonbahar*' vurgulanmıştır. Sonbahar mevsimi; tabiatın ölümünü temsil eden bir mevsimdir. Şairin hayatının son dönemine hâkim olan ölüme yaklaşma duygusunun getirdiği '*psikolojik bunalımlar*' ve yalnız kalma korkusunun getirdiği '*kişisel gelgitler*' şiirlerin ana temasını oluşturur. Şair, bu dönemi hayatının sonbaharı olarak tasvir eder.

Sonuç olarak, özellikle Attilâ İlhan'ın son dönem şiirleri, şairin düşünce dünyasının *bireysel* anlayıştan sıyrılarak *toplumsal* bir bakış açısına doğru evrildiğini gösterir. Şiirlerde şair kendi duygu ve düşünce dünyasını yansıtırken aynı zamanda bulunduğu döneme dair bilgilere de yer vermekte ve bunu da estetik bir biçimde yapmaktadır.

Kasketli şair, kaptan, yalnız şövalye, büyük yolların haydutu, Gözlüklü Hamdi, Ali Kaptanoğlu, Abbas Yolcu, Ömer Haybo ve Tila Han gibi birçok şekilde adlandırılan *Attilâ Hamdi İlhan*, Türk edebiyatının duygu ve düşünce dünyasını derinden etkilemiş ve adeta kendinden sonraki kuşaklara da ekol olmuştur. Entelektüel birikimini farklı türde eserler üreterek sunan şair, Türk edebiyatına damgasını vurmuştur.

KAYNAKÇA

Çelik, Prof. Dr. Yakup. (2006). *Attilâ İlhan Armağanı Kaptan'a Saygı ile...*, Ankara: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Çelik, Prof. Dr. Yakup. (2007). *Şubat Yolcusu-Attila İlhan'ın Şiiri*, Ankara: Akçağ Yayınevi.

İlhan, Attilâ (1987). *Korkunun Krallığı*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.

İlhan, Attilâ (1993). *Ayrılık Sevdaya Dahil*, İş Bankası Kültür Yayınevi, İstanbul.

İlhan, Attilâ (2015). *Böyle Bir Sevmek*, İş Bankası Kültür Yayınevi, İstanbul.

İlhan, Attilâ (2002). *Kimi Sevsem Sensin*, İş Bankası Kùltür Yayınevi, 1.bs. İstanbul

İlhan, Attilâ. (2001). *Elde Var Hüzün*, İstanbul: İş Bankası Kùltür Yayınevi.

Tarancı, Cahit Sıtkı (2013). (Der : Asım Bezirci), *Otuz Beş Yaş- Bütün Şiirleri*, Can Yayınevi.

Türk Dil Kurumu, (2005). *Türkçe Sözlük* (10. Baskı). Ankara: TDK.

